

УДК 811. 161. 2–367. 625

Наголошування діє слова бесідувати в бойківських говірках

Іваночко К. М.

*Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
м. Дрогобич, Україна*

У статті проаналізовано процес становлення й особливості наголошування дієслівного деривата бесідувати в бойківських говірках у порівнянні з іншими південно-західними та південно-східними говорами, а також сучасною українською літературною мовою. Акцентуаційний аналіз проведено на тлі порівняння наголошування означеного вербатива в інших слов'янських мовах. Рекомендовано при укладанні сучасних лексикографічних джерел обов'язково враховувати наголосові традиції двох варіантів української літературної мови – південно-східного й південно-західного.

Ключові слова: акцентуація, акцентуаційна норма, бойківські говірки, говори української мови, вербатив.

У сучасних слов'янських лінгвосистемах, у тому числі й українській, діє тенденція до сформованості й усталеності норм. Не стала винятком і наголосова. Процес їх становлення відбувався впродовж століть, не завершився він і дотепер. В українському мовознавстві усталася думка, що в їх основі закладені мовні особливості південно-східних говорів української мови. Основу сучасної української літературної мови, як і інших слов'янських, становлять діалектні варіанти мови, що зберігають архаїчні особливості дописемного (праукраїнського, праслов'янського, навіть праіндосвропейського) періоду. У цьому плані вирізняються південно-західні, особливо карпатські, говори української мови, що успадкували особливості праслов'янської антської і словенської мовних груп.

Головними причинами збереження горянами й підгорянами своєї давньої мови без будь-яких запозичень Я. Головацький у доповіді «Розправа о язиці южноруским і его наричіях», виголошеній ще 1845р. на зборах руських учених у Львові, визнав рельєф і географічне середовище краю: «...гірські сторони всігда найдовше задержують старий бит і *ознаки стародавньої бесіди* (виділення наше)» [9, с. 65]. Бойківські ж говірки серед південно-західних вирізняються семантичною, морфологічною, дериваційною та акцентуаційною історичною закоріненістю. На думку С. Рабій-Карпинської, бойківський говір – «один з найархаїчніших й також через своє центральне положення найчистіших українських говорів. Він побіч архаїзмів виказує спільні мовні явища з наддніпрянськими говорами, що стали основою української літературної мови» [22, с. 78]. Близькість його до літературної мови потверджує і Я. Рудницький: «Бойківський говір у Карпатах – найближчий до літературної мови з усіх західноукраїнських говорів» [23, с. 80]. З-поміж більшості українських діалектологів, на нашу думку, тільки Л. Коць-Григорчук вдалося найповніше окреслити сутність бойківських говірок, які, на відміну від інших говорів української мови, характеризуються відсутністю говіркового ядра й становлять тільки смугу «змішаних та перехідних говірок між наддністрянськими, покутсько-буковинськими, гуцульськими, закарпатськими та надсянськими діалектними масивами» [19, с. 107].

До того ж, дослідниця резюмує, що Бойківщина «в говірковому плані сприймається як цілісність, існування якої зумовлене генетичною пам'яттю про минулу єдність і велич краю, на чому ґрунтується самоусвідомлення бойків. Ці сили сприяють збереженню явищ мови, унікальних для українського мовного простору» [19, с. 113]. Акцентна система як складова лінгвальної дійсності, перебуваючи в парадигматично-синтагматичних відношеннях із фонетичним, лексичним, морфологічним та синтаксичним рівнями мови, також сягає праісторичного коріння й засвідчує чимало архаїки. В акцентологічному аспекті дієслово як лексико-граматичний клас привертає особливу увагу, витворюючи складову наголосової системи української мови, що своїм корінням заглиблюється в праслов'янську мовну спільноту. Оскільки становлення лексико-граматичної природи дієслова відбувалося внаслідок парадигматично-синтагматичних відношень у мові, то його акцентна система як явище інтра- та екстралінгвальної дійсності інтегрована в мові, її елементи також перебувають у тісних взаємозв'язках та мають свої особливості.

Ще на початку ХХ ст. Л. Булаховський здійснив монографічний опис акцентуації слів різних морфологічних класів, серед них і дієслів, стверджуючи, що «форми накореневого наголосу не здобули собі прав у сучасній літературній мові і поступово зникають» [1, с. 3], відзначаючи, що такий тип наголосу «поступово зникає і в говірній мові» [1, с. 2]. Спираючись на власні багаторічні студії в галузі української діалектології, Я. Закревська доводить, що кореневий наголос у всій парадигмі дієслова в південно-західних говорах досить стабільний і не піддається уніфікації з боку нормативного [10, с. 132]. Г. Кобирилка, аналізуючи акцентуаційні студії Н. Марчук [20; 21], зазначає, що «... наголос на корені, зокрема у парадигмі дієслів у говірках південно-західного наріччя, стійкий, стабільний, не уніфікований до літературного варіанту – флективного» [18, с. 132]. Досліджуючи наголосові особливості дієслів у поетичному мовленні І. Франка [5, с. 5], В. Винницький потверджує перевагу кореневого наголошування особливих форм, у тому числі й діалектних, пояснюючи його збереженням давньої української південно-західної парокситонези, яка своїм корінням сягає праслов'янської спільноти, присвятивши цьому явищу ґрунтовні наукові студії [4; 7].

Особливості наголошування вербальних дериватів у південно-західних діалектах, зокрема префіксально-суфіксальних дієслів – у говорах «західних (угорських) русинів» [9], суфіксальних – у надністрянських говірках [12], префіксально-суфіксальних – у гуцульських [13; 15], атематичних – у бойківських в порівнянні з іншими південно-західними та південно-східними говорами й літературною мовою [14], оноματοпоетичних суфіксальних вербативів [16; 17], були предметом акцентуаційних студій автора статті. Мета розвідки полягає в дослідженні процесу становлення наголошування дієслівного утворення *бесідувати* в бойківських говірках, з'ясуванні ролі бойківських говірок щодо формування акцентних норм сучасної української літературної мови. Завданням роботи стало дослідження етимології означеного вербатива, особливостей наголошування його та мотивуючої основи в інших південно-західних і південно-східних говорах української мови та говорах російської мови, староукраїнській мові, галицькому й південно-східному варіантах української літературної мови, а також сучасній українській літературній мові.

У південно-західних, як і інших, говорах української мови функціонує потужний пласт дієслівних утворень з релятивною суфіксальною морфемою *-ува-* (суфіксальна морфема в означених, як і інших південно-західних, говірках, у порівнянні з *-о'ва(ти)*, *-ова(ти)*, належить до пізніших фонетичних варіантів), що переважно функціонують з рухомою акцентуацією в межах названого суфікса.

У більшості говорів української мови серед означеного структурного типу побутує незначна кількість відсубстантивних дериватів, що зберігають давнє кореневе наголошування мотивуючих основ: *жало'ватися*, д. р. *жаловати сѣ* [Возн.: 249], *ж'алувати*, *жилувати* «жаліти» [СБГ I: 249], *жєлувати (си)*: 1. «жаліти(ся),

співчувати». 2. «жалувати, цюдувати». 3. «скаржитися»: Він *ж'єлуйетси*, *йек мала дитина* [СГГ: 69], *кошєрувати* «переносити кошару з місця на місце» [СГГ: 91]; *орудувати*: 1. «працювати (чим)». 2. «мати діло». 3. «старатися (у кого)». 4. «братися до кого». 4. «керувати (кимось)» [СБГ II: 25], *орудувати*: 1. «керувати, правити ким-, чим-небудь», 2. рідк. «купувати» [СГГ: 140], *урудувати*: 1. «порядкувати; залагоджувати справи». 2. «купувати» [СГГ: 140], *орудувати*: розм. 1. «вправно діяти». 2. «заправляти, розпоряджатися». 3. «керувати, правити». 4. «виявляти діяльність, діяти» [СУМ V: 750].

Серед них виокремлюється дієслівне утворення *бєсїдувати*, що репрезентує переважно карпатську групу говорів. У бойківських говорах воно репрезентоване декількома фонетичними варіантами з наголосом на першому складі кореневої морфеми: *бєсїдувати*, *бєсїдувати*, *бьсїдувати* «говорити», «розмовляти» [СБГ I: 52]; *bєs'ıdovati*, *-ıju*, *-ıje*, *-ıj* «бєсєдовать» [СКУТГ: 57]. З аналогічним наголошуванням воно, як і похідний дериват, засвідчені і в локальній північнонадністрянській говірці: *бєсїдувати* «говорити, розмовляти», *побєсїдувати* [ДСР: 26].

У лемківських говірках, як і словенській мові, аналізоване дієслово представлено також, однак з притаманною для них парокситоною (на передостанньому складі) акцентуацією: *бєсїдувати*, *-ую*, *-єш*: 1. «балакати, гомоніти». 2. «розмовляти якоюсь мовою»: *Она знає бєсїдувати по-німецьки* [КСЛГ: 27].

Лексикографічні джерела, що репрезентують інші південно-західні (буковинські, південнобуковинські, гуцульські, волинські, поліські, західнополіські та подільські) говори української мови, означеного дієслівного деривата не фіксують. Пошуки його в збірниках діалектних текстів української мови не мали успіху.

«Малорусько-німецький словар» Є. Желєхівського та С. Недільського реєструє обидва його морфологічні варіанти, що засвідчені, як і в західнослов'янських та південнослов'янських мовах, з кореневим і суфіксальним наголошуванням: *бєсїдїти*, *бєсїдувати* і *бєсїдувати* «говорити, читати» [Жел. I: 25]. Означене джерело, окрім наведених вербативів, фіксує й спільнокореневі лексеми з перевагою акценту на першому складі кореня: *бєсїда*, *бєсїдиця*, *бєсїдка*, *бєсїдливий*. Хоча в українському мовознавстві усталилася думка, що згаданий словник виступає репрезентантом «суто галицького варіанта української літературної мови», однак багаторічні студії над ним засвідчують загальноукраїнський його характер. Потвердженням сказаного слугує й фіксація тут фонетико-акцентуаційного варіанта аналізованого дієслова з рухомою акцентуацією в межах суфіксальної морфеми (з покликанням на ілюстративний матеріал, що репрезентує творчість І. Рудченка): *бєсєдувати* [Жел.: 25]. До речі, скрупульозність фіксації графічних елементів в ілюстративному матеріалі та джерельній базі засвідчує високий рівень наукового етикету його укладачів.

Похідний від аналізованого вербатива дериват поодинокі представлений і в укладеному І. Франком збірнику «Галицько-руські народні приповідки». Інтоніційний малюнок використаної паремії, що також репрезентує бойківські говірки, потверджує наголошеність першого складу кореневої морфеми: *Вже-м тільки набєсїдувала, що вам ся в голові крутит* (с. Лімниця, що належить до Бойківщини) «Говорила балакує чача жінка збираючись до відходу» (мотивація І. Франка) [ГРНП I: 59].

Укладачі «Словаря української мови» за редакцією Б. Грінченка, що відбиває особливості південно-східного варіанта української літературної мови, аналізований вербатив подають тільки з наголошеним другим складом кореня, хоча ілюстративний матеріал репрезентує північні й південно-західні терени України, зрозуміло, без урахування наголосових особливостей південно-західних говорів української мови: *бєсїдувати*, *-дую*, *-єш*: 1. «бєсїдувати»: *Турок до них бєсїдує* (Гн. I: 63). 2. «говорити, промовляти»: *Маїстер бєсїдує 24 разів «Отче наш»* (МУЕ III: 55) [Грінч. I: 53].

Попри те, що упорядники цього джерела послуговуються джерельною базою, яка відбиває особливості і північних (Чернігівщина), і південно-західних теренів українських земель, однаке при закріпленні наголосу за згадуваним дієсловом віддали перевагу акцентному варіантові з наголосом на другому складі кореня. Позаяк ілюстративний матеріал, як уже наголошувалося, відповідно до усталеної лексикографічної традиції, зазвичай подавався й надалі подається без позначок наголосу, то кодифікована акцентна норма реєстрового слова повинна би сприйматися (а переважно так і стається) більшістю мовців як аксіома. До речі, така лексикографічна практика не викликала жодних застережень з боку більшості мовців, навіть акцентологів, оскільки далеко не всі вони фахово компетентні у визначенні природного місця наголосу в конкретному випадку. До того ж, лексикографічні джерела, що ілюструють південні говори української мови, фіксують фонетичний варіант означеного вербатива без знака наголосу: *бисидовати* «разговаривать, проводитъ время въ обществѣ равныхъ людей. Совѣщаются. См. Радитися» [Б.-Нос.: 56].

Лексикографічні джерела староукраїнської мови також подають аналізований дієслівний дериват. Незважаючи на те, що значна кількість пам'яток цього історичного періоду друкувалася без знаків наголосу, частина ілюстративного матеріалу «Словника української мови XVI – першої половини XVII ст.» також потверджує кореневу акцентуацію згаданого дієслівного утворення в різних його варіантах: фонетичних (*бесѣдовати*, *бесѣдовати*, *бѣсѣдовати*), лексико-семантичних (з конотативною навантаженистю) й наголосових: 1. «говорити (кому що, до кого, про що)»: *Сице и хс ап.(с)лѡмь оубо самоличнѣ бесѣдова* (1556 – 1561 ПЄ 16); *Не бє(з) причины бгослововє слоухачевѣ злюбленныи гды ѡ оуправедливєню грѣховѣ, и ѡ ласкахъ нб(с)ныхъ диспутоуютъ або бесѣдуютъ* (поч. XVII ст. Проп. р. 179 зв.). 2. «розмовляти, бесѣдовати (з ким)»: *Павел святой, христіаны витаючи и много з ними бесѣдуючи, Петра святого не спомиаєт* (Львів, 1605 – 1606 Перест. 52). 3. «Справляти учту, жертвувати»: *И такъ весполь сходілис, і засѣдали, оу велики(х) црква(х) дховне бесѣдуючи* (Острог, 1598 Ист. фл. син. 37 зв.) [СУМ XVI – I пол. XVII ст. 2: 81].

«Етимологічний словник української мови» також фіксує аналізоване дієслово, його мотивуючу основу й похідні деривати. Означений вербатив представлений в ньому двома фонетичними варіантами (без покликання на джерельну базу), з наголосом другим складом кореневої морфеми: *бесідувати*, [*бесѣдувати*]. Натомість мотивуюча іменникова лексема, що репрезентує слов'янські мови й південно-східні говори української мови, засвідчена з:

– закріпленім чи ймовірно можливим наголосом на першому складі кореня: *бесіда* «розмова; забава, бенкет; товариство», [*бесѣда*] «тс.; весільна забава» (Пі), *бесіда* (заст.), *бесіда* «гості, товариство» (Бі); ч., слц. *beseda* «дружня розмова; зібрання для розмови», слн. *besiedka* «тс.», схв. *běseda* «промова, проповідь»;

– наголосом на другому складі кореня: р., болг. *beseda*, бр. *bjeseda* «бенкет; [*бесіда*]», п. *biesiada* «бенкет», болг. *besedka* «альтанка», ч. *besídka* «альтанка», слн. *beseda* «слово, розмова, обіцянка»;

– непроставленим знаком наголосу: др. *beseĭda* «місце для сидіння; розмова», вл. *bjesada* «розмова, товариство співрозмовників», стсл. *beseĭda* «слово, розмова»; – псл. *beseĭda*, утворене з прийменника *bez* «зовні» й іменника *seĭda* «сидіння»; первісне значення – «сидіння на дворі», пізніше «зібрання», «розмова» [ЕСУМ I: 176]. До речі, при наведенні ілюстративного матеріалу до слова *бесіда* укладачі покликаються на лексикографічні джерела, які репрезентують південно-східні терени українських земель («Словарь живого народного, письменного и актового языка русских южан» Ф. Пискунова та «Словник української мови» П. Білецького-Носенка), хоча перше джерело аналізовану дієслівну лексему реєструє без знака наголосу.

Укладачі «Етимологічного словника слов'янських мов» за редакцією О. Трубочо-ва означений вербатив подають з двома морфологічними варіантами, які засвідчені

в більшості слов'янських мов, зрозуміло, з неоднаковою кількістю лексико-семантичних варіантів: *besediti*: болг. діал. *беседѣа* «обговорювати, авторитетно розмовляти з ким-небудь», сербохорв. *бесидити*, діал. *бесидити*, *бесједити* «говорити, тримати слово», словен. *besediti* «виступати (зі словом)», ч. *besediti* «розмовляти»; *besedovati*: ст.-слов. *бѣсѣдовати* «розмовляти, говорити з кимось, до когось», болг. *беседвам* «бесідувати, вести невимушену розмову», *беседовати* «говорити», словен. *besedovati* «говорити, повчати; мати слово», ч. *besedovati* «разом веселитися, бесідувати», словац. *besedovat'* «тс.», в.-луж. *bjesadować* «розважатися, бесідувати», п. *biesadować* «бенкетувати», «заснавати задоволення», «жирувати (про диких тварин)», рос. *беседовать* «вести з ким-небудь ділову чи душевну розмову», діал. «брати участь у посиденьках, бесіді», «сидіти, бути в гостях», «проводити час без роботи», «бенкетувати» (Філ. 2: 265), ст.-укр. *бесѣдувати* «розмовляти» (Тимч. I, 88), укр. *бесідувати* «говорити, проголошувати», «бесідувати, розмовляти» (Грінч. I: 53), діал. *besiduwaty* «говорити»: *te rusnaće, besidujeme po rusku* (с. Комлошка, Угорщина) [ЭССЯ 2: 213]. До речі, морфологічний варіант з наголосом на першому складі кореневої морфеми переважає в західнослов'янських мовах.

Порівняльний аналіз акцентуації похідної та мотивуючої основ, як уже зазначалося, потверджує лінгвістичну їх співвіднесеність зі слов'янськими мовами. Мотивуюча ж основа аналізованого дієслівного деривата з наголошеним першим складом кореневої морфеми засвідчена в більшості західнослов'янських мов. Таке наголошування, на думку Л. Булаховського, є вторинним фонетичним явищем, яке виникло внаслідок його відтягнення на ближчий до початку слова склад [2: 85]. У мовах південнослов'янської підгрупи, до якої належить і штокавський діалект, що став базовим для сербської літературної мови, згаданий іменниковий дериват побутує з акцентованим другим складом кореня.

Незважаючи на викладене вище, лексикографічні джерела сучасної української літературної мови аналізоване дієслово реєструють тільки з наголошеним другим складом кореня: *бесідувати*.

Укладачі «Словника української мови», окрім означеного вербатива, зареєстрували ряд спільнокореневих лексем з варіантним наголошуванням (*бесідник*, *бесідниця*, *бесідницький*, *бесідонька*). Однак аналізоване дієслово подають лише з наголошеним другим складом кореня (*бесідувати*) [СУМ I: 163]. Більшість ілюстрацій до них узяті з творів В. Стефаніка, який, хоча б з рації свого походження, не міг залишатися байдужим до наголосових традицій південно-західної мовної стихії. Викладені факти засвідчують, що при закріпленні наголосової норми за аналізованим вербативом укладачі сучасних лексикографічних джерел свідомо чи несвідомо зігнорували принцип історизму, знехтували й наголосовими особливостями південно-західних говорів української мови. Сказане потверджує «послідовний» вплив південно-східної наголосової традиції на формування акцентних норм сучасної української літературної мови. Мовна картина світу, як і фізіологічні, психологічні та інтелектуальні особливості, закладається на генетичному рівні, а формується й вивершується на свідомому. Мова, будучи духовною основою сутності людини, етносу, суспільства, забезпечує збереження історичної пам'яті, генерує стійкість до асимілятивних і нівеляційних процесів. Акцентна система як органічна складова загальномовної, корелюється з обома рівнями. Необхідно пам'ятати, що використовувані в лексикографічних джерелах макроси покликані не тільки уніфікувати мовленнєві відмінності, але, при потребі, й увиразнювати їх. Свідоме чи несвідоме ігнорування природних чинників не в змозі змінити того, що закладається в глибинах людської пам'яті на підсвідомому рівні. Мовна стихія носіїв південно-східних і південно-західних говорів української мови – щоденне тому свідчення.

Отже, усе сказане вище дає підстави рекомендувати укладачам сучасних лексикографічних джерел при їх виданні чи перевиданні обов'язково враховува-

ти наголосові традиції двох варіантів української літературної мови – південно-східного й південно-західного, що впродовж століть паралельно формувалися в загальнослов'янському річищі, були, є і, напевно, завжди будуть актуалізованими в живому мовленні українців.

Джерела дослідження

Б. – Нос. – Білецький – Носенко П. Словник української мови /П. Білецький – Носенко / Підготував до видання В. В. Німчук; [відп. ред. К. К. Цілуйко]. – К.: Наук. думка, 1966. – 424 с.

Грінч. – Грінченко Б. Словарь української мови: У 4-х томах / [Упор. з додатком власного матеріалу Б. Грінченко. Надруковано з видання 1907 – 1909 рр. фотомеханічним способом]. – К.: В – во АН УРСР, 1958. – Т. I. – 494 с.

ГРМП – Франко І. Я. Галицько-руські народні приповідки: У 3-х т./Зібрав, упорядкував і пояснив Др. Іван Франко: 2-е вид. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – Т. I. – 823 с.

ДСсБ – Горбач О. Північно-наддністрянська говірка й діалектологічний словник с. Романів Львівської області. – Мюнхен, 1965. – 103 с.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: У VII – и т.: К.: Наук. думка, 1982. – Т. I. – 631с.

Жел. – Желеховський Є., Недільський С. Малоруско-німецький словар: У II – х т. [Фотопередрук з післясловом Олекси Горбача]. – Мюнхен: Monachii, 1982. – ТТ. I – II. – 1117 с.

КСЛГ – Пиртей П. Короткий словник лемківських говірок. – І. –Франківськ: Сіверсія МВ, 2004. – 364 с.

Пі – Пискуновъ Ф. Словарь живого народного, письменнаго и актового языка русских южанъ Російской и Австро-Венгерской империи. – Изд. Второе. – К.: типографія Е. Я. Федорова. – 1882. – 304.

СБГ – Онишкевич М. Словник бойківських говірок / М. Й. Онишкевич. – К.: Наук. думка, 1984. – Ч. I. – 495 с.

СГГ – Гуцульські говірки. Короткий словник / Відповідальний редактор Я. Закревська. – Львів, 1997. – 232 с.

СУМ, XVI – I пол. XVII ст. – Словник української мови XVI – першої половини XVII ст. [гол. ред.. Д. Гринчишин]. – Випуск 2. – Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 1996.

СУМ – Словник української мови: в 11-ти т. / За ред. І. К. Білодіда. –К.: Наук. думка, 1970. – Т. I. – 799 с.

СКУТГ – Словарь карпатоукраинского торуньского говора / Ответственный ред. А. Ф. Журавлев. – М.: ИС РАН, 2001. – 216 с.

ТСЖВЯ – Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка: В 4-х т./ В. И. Даль. – М.: Русский язык, 1978 – 1979. – Т. I. – 699 с.

ЭССЯ – Этимологический словарь славянских языков. Праславянский лексический фонд /В. И. Даль /Редак. О. Н. Трубачев, А. Ф. Журавлев. – М.: Наука, 1974. – Выпуск 3. – 199 с.

Список літератури

1. Булаховський Л. А. Український літературний наголос (характеристика норми) /Л. А. Булаховський. – Київ – Львів: Рад. школа, 1947. – 54 с.

2. Булаховський Л. Історичний коментарій до української літературної мови / Л. А. Булаховський // Вибрані праці в п'яти томах. – Т. V. – К.: Наукова думка, 1977.

3. Вагилевич И. Гуцулы, карпатские горцы // Сын Отечества. – 1842. – Кн. 3. – С. 3 – 31.

4. Винницький В. М. Парокситонічна акцентуація дієслів / В. М. Винницький // Мовознавство. – 1980. – № 5. – С. 14 – 23.
5. Винницький В. М. Наголошування дієслів в поезії Івана Франка / В. М. Винницький // Українська мова і література в школі. – 1981. – №8. – С. 44 – 46.
6. Винницький В. Українська акцентна система: становлення, розвиток / Василь Винницький. – Львів: Біблос, 2002. – 576с.
7. Винницький В. Про українську дієслівну парокситонезу / В. Винницький // Мовознавство. – 2008. – № 4 – 5. – С. 40 – 54.
8. Возний Т. Семантико-словотворча структура дієслів у бойківському говорі / Т. М. Возний // Праці XII республіканської діалектологічної наради. – К.: Наук. думка, 1971. – С. 243 – 251.
9. Головацький Я. Розправа о язичі южноруским і его нариччях // Исторический очерк основания галицко-русской Матиці справозданье первого собору учених русских любителей народного просвещения.... / Составлено Я. Головацким. – Ч. 5. – Львів, 1850.
10. Закревська Я.В. Система особових форм дієслова в західних говорах української мови (Теперішній час) / Закревська Я.В. // Українська лінгвістична географія. – К. : Наукова думка, 1966. – С. 132 – 139.
11. Іваночко К. Акцентуація префіксально-суфіксальних дієслів у говорах «західних (угорських) русинів» (на матеріалі етнографічних та діалектологічних студій В. Гнатюка) / Костянтин Іваночко // Мовознавчі студії. Випуск II (За матеріалами Всеукраїнської наукової конференції на пошану 75 –річчя відзначення професора Мар'яна Демського). – Дрогобич: Посвіт, 2010. – С. 163 – 172.
12. Іваночко К. Акцентуація суфіксальних дієслів акцентного типу **К** у наддністрянських говірках / Костянтин Іваночко // Мовознавчі студії. Випуск III (За матеріалами Міжнародної наукової конференції на пошану 100–річчя від дня народження професора Гаврила Шила). – Дрогобич: Швидкодрук, 2010. – С. 107 – 123.
13. Іваночко К. Кореневе наголошування префіксально-суфіксальних дієслів з суфіксальною морфемою **-а-** в гуцульських говірках (на матеріалі словника Я. Закревської «Гуцульські говірки») / Іваночко Костянтин // Проблеми гуманітарних наук: Збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2011. – Випуск 28. Філологія. – С. 88 – 108.
14. Іваночко К. Наголошування дієслова **бути** в бойківських говірках / К. М. Іваночко // Лінгвістика: Збірник наукових праць Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. – Випуск № 1 (25). – С. 87 – 99.
15. Іваночко К. Кореневе наголошування префіксально-суфіксальних дієслів з суфіксальною морфемою **-и-** в гуцульських говірках (на матеріалі словника Я. Закревської «Гуцульські говірки») / Костянтин Іваночко // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – Івано-Франківськ: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2012. – Випуск XXXII – XXXIII. – С. 135 – 145.
16. Іваночко К. Акцентуація ономатопічних ентомологічних суфіксальних дієслівних утворень у південно-західних говорах української мови / Костянтин Іваночко // Вісник Львівського університету. Філологія. – Львів: Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2012. – Випуск 57. – С. 26 – 274.
17. Іваночко К. Акцентуація фаунономатопоетичних дієслів дериватів у південно-західних говорах української мови / К. М. Іваночко // Лінгвістика: Збірник наукових праць Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – Луганськ: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. – Випуск №2 (26). – С. 71– 88.

18. Кобиричка Г. Літературно-діалектна взаємодія південно-західних говорів та питання норми на акцентному рівні / Галина Кобиричка // Мовознавчі студії. – Випуск 3. Діалект у лінгвокультурному просторі (За матеріалами Міжнародної наукової конференції на пошану 100-річчя від дня народження професора Гаврила Шила). – Дрогобич: Швидкодрук, 2010. – С. 129 – 137.

19. Коць-Григорчук Л. Лінгвістично-географічне дослідження українського діалектного простору / Л. Коць-Григорчук. – Нью-Йорк – Львів: Наукове товариство ім. Шевченка в Америці, 2002. – 268 с.

20. Марчук Н. Й. Акцентуація основних форм дієслів у говорах української мови / Марчук Н. Й. / XIV Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 50 – 52.

21. Марчук Н. Й. Дієслівні форми української літературної мови в їх зв'язках з народними говорами / Марчук Н. Й. // Українська літературна мова в її взаємодії з територіальними діалектами. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 14 – 66.

22. Рабій-Карпинська. Діалект бойків (фонетика і морфологія) // Софія Рабій-Карпинська. Бойківські говірки: збірник статей. – Перемишль, 2011. – С. 78

23. Рудницький Я. До бойківсько-наддністрянської межі // Літопис Бойківщини. – Ч. 6. – Самбір, 1935.

Иваночко К. Н. Акцентуация глагола бесідувати в бойковском говоре // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации» Том 26 (65). № 3 – С.72-79

В статье проанализировано процесс становления и особенности ударения глагольного деривата бесідувати в бойковском говоре в сравнении с другими юго-западными и юго-восточными говорами, а также современным украинским литературным языком. Акцентуационный анализ проведен на фоне сравнения ударений названного вербатива в других славянских языках. Рекомендуется при составлении современных лексикографических источников обязательно учитывать традиции ударения двух вариантов украинского литературного языка – юго-восточного и юго-западного.

Ключевые слова: акцентуация, акцентуационная норма, бойковский говор, говоры украинского языка, вербатив.

*Ivanochko K. **Emphasizing the verb besiduvaty in Boyko dialects** // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Philology. Social communications. – 2013. – Vol. 26 (65). No 1 – P.72-79*

The paper analyzes the process of establishing and features emphasizing verbal derivatives besiduvaty Boyko dialects compared to other south-western and south-eastern dialects and modern Ukrainian literary language. Accentology analysis conducted against comparing emphasizing appointed verbatyv in other Slavic languages. We used fifteen lexicographical sources codified Ukrainian and Russian languages from different historical periods. Approved that Boiko dialect - "one of the most archaic and also because of its central position purest Ukrainian dialects. He side-archaisms betrays common linguistic phenomena of the Dnieper say that formed the basis of the Ukrainian language." In addition, "Boiko voices in the Carpathians - the closest to the literary language of all the Western dialects." Recommended at the conclusion of modern lexicographical sources must take into account the emphasis tradition two options Ukrainian literary language - the southeastern and south-west.

Keywords: accentuation, accentology rule Boiko dialect, speak Ukrainian language verbatyv.

Поступила до редакції 07.09. 2013 р.